

K E J L E B
K A R

ANĐEO TAME

Preveo sa engleskog
Marko Mladenović

■ Laguna ■

Naslov originala

Caleb Carr

THE ANGEL OF DARKNESS

Copyright © 1997 by Caleb Carr

All rights trough the world are reserved to Proprietor

Translation copyright © 2023 za srpsko izdanje, LAGUNA

Posvećeno mojoj majci i mom ocu

„Nije važno da li je neko bio u kući tame, važno je da li je izašao iz nje.“

TEODOR RUZVELT

ANDEO TAME

PRVO POGLAVLJE

19. jun 1919.

Verovatno postoji neki ugladen način da se započne ovakva priča, neka lukava igra koja bi navukla ljude izvesnije nego najbolji prevarant u gradu. Ali istina je da ja za takvu igru nemam ni hitar jezik ni spretan um. Reči nemaju preveliku ulogu u mom životu, i premda sam s godinama upoznao mnoge ljude koje svet ubraja u velike mislioce i govornike našeg vremena, ostao sam ono što bi većina zvala običnim čovekom. Tako da će mi sasvim odgovarati da obično i počnem.

Prvo što je trebalo da učinim, u skladu s tim običnim pristupom, jeste da zatvorim radnju i dođem pozadi u kancelariju u veče kada još ima dosta posla koji se može uraditi. Veče je lepo, onakvo za kakvo sam nekada živeo: noć kada sve događaje na aveniji mogu da upijam pokriven samo košuljom, duvajući dim desetak dobrih cigareta ka zvezdama iznad grada i osećajući, sve u svemu, kako možda ipak ima nekog smisla živeti u ovoj ludnici. Saobraćaj – danas već automobili i kamioni na benzinski pogon, ne samo kloparanje starih kljusina što vuku kočije i seljačka kola – prilično je usporio s prolaskom ponoći, i ubrzo će dame i gospoda doći posle večera iz hotela *Albemarl* i kuće *Hofman* po svoje pljuce od

finih mešavina duvana. Oni će se pitati zašto sam zatvorio ranije, ali neće se pitati dugo pre nego što budu otišli u neku drugu prodavnicu; a nakon što oni budu otišli, tišina će se odlučno spustiti oko ove velelepne zgrade Flatajron. Dotična zgrada još gospodari Medison skverom, sa svojim samotnim, neobičnim obrisom i sitničavim kamenim licem, zbog kojih su se listom, u vreme kada je izgrađena, arhitekta i kritičari borili na krv i nož. Može biti da je od nje viši toranj Metropolitena lajf, sa druge strane parka, ali on se ni izbliza ne odlikuje takvim stilom i izgledom; a u poređenju s Flatajronom, zdanja poput *Medison skver gardena*, sa svojim nekada sablažnjivim kipom gole Dijane na vrhu, jednostavno liče na mamurluke iz drugog vremena, vremena koje, kada se osvrnemo, izgleda kao da je prošlo za jednu noć. Bila je to vesela noć, mnogi bi rekli; ali za neke od nas bilo je to čudno i opasno vreme, kada smo o ljudskom ponašanju otkrivali štošta što većinu razumnih ljudi nikada ne bi zanimalo. Čak i oni malobrojni koji su možda bili znatiželjni, zasitili su se svireposti iz Velikog rata. Ljudi sada žele dobar provod, i to sve u šesnaest.

Zacelo će upravo taj poriv pokretati one ljude što idu ka mojoj prodavnici da probaju da kupe pljuce koje će im trebati za duge sate za gradskim kockarskim stolovima i u plesnim dvoranama. Samo vreme bi otpisalo sve mračnije pobude. Prijatne, lagane ruke noćnog vazduha obavice se oko svih tih željnih duša punih nade, i one će prionuti na grad poput psa iz mesarske četvrti koji je nanjušio komadić kosti na dnu hrpe pepela. Od većine njihovih delatnosti, razume se, neće biti nikakve koristi, ali to nije važno; deo nastranog zadovoljstva dospevanja u zabludu da je na utabanim, prljavim ulicama ovog Velikog luka sve moguće jeste spoznaja da je, ukoliko večeras ne nađeš ono što tražiš, utoliko važnije da sutra probaš ponovo.

Sećam se tog osećaja; i sâm sam bio njime obuzet mnogo puta pre nego što sam dospeo u svoje trenutno žalosno stanje. To što sam većito na ivici da iskašljem plućno krilo oduzelo mi je mnogo radosti u ovom postojanju, jer teško je uživati u životnim zadovoljstvima kada svuda za sobom ostavljaš lokve krvi i gnoja kao

kakva jadna, ranjena životinja. Ipak, međutim, sećanje me služi dobro kao i uvek, i zasigurno pamtim onu sirovu radost kakvu su mi ovakve noći nekada donosile, onaj osećaj da si napolju i prepušten samom sebi, dok čitav svet čeka prostrt ispred tebe. Da, čak ni kad se ovako hripa, znam da se jedne ovakve noći ne ostaje kod kuće osim ako nemaš đavolski dobar razlog. Ali upravo to mi je dao gospodin Džon Skajler Mur.

On je došao pre jedno sat vremena, pijan kao majka (što neće iznenaditi baš nikoga ko ga poznaje) i bljujući dosta žuči o kuka-
vičluku urednika i kritičara i američkog naroda uopšte. Kad ga čuješ kako govori (ili bi možda trebalo da kažem: kada čuješ kako govore vino i viski iz njega), čudo je da je ova zemlja ovoliko preživela, imajući u vidu sve tajne strahote, tragedije i kaos kojima je naše društvo preplavljeno. Pazite, ja ne sporim čovekovu tvrdnju; previše sam godina proveo u kući i službi doktora Lasla Krajzlera, uglednog alijeniste i prijatelja kako mog tako i gospodina Mura, da bih sumorna mišljenja svog gosta otpisao kao bulažnjenje pijanice. Ali kao što je sa ispičaturama često slučaj, moj posetilac neće dozvoliti da njegova ogorčenost predugo ostane uopštena: on je tražio da se okomi na nekoga određenog, a u odsustvu ma koga drugog bilo je prilično očigledno da ću ja poslužiti.

Njegova konkretna pritužba imala je veze s knjigom koju on piše ovih nekoliko poslednjih meseci, još od smrti predsednika Ruzvelta. Pročitao sam to, svi smo; predočili gospodinu Muru šta mislimo o tome i poželeli mu sreću; ali niko od nas, uključujući doktora, nije ozbiljno verovao da on ima ikakvih izgleda da nađe izdavača. Rukopis je pripovedao priču o Bičamovim ubistvima, prvom slučaju kojeg smo doktor, gospodin Mur, gospođica Sara Hauard, dva detektiva Ajzakson, Sajrus Montrouz i ja imali razloga da se poduhvatimo zajedno: to nije priča kakvu će ijedan izdavač pri zdravoj pameti predstaviti publici. Istina, ima onih što vole da ih njihovo večernje štivo malo uplaši; no i taj konkretni ukus ima svoje granice, a priča o Bičamu, u današnje vreme, prelazila je te granice verovatno u najvećoj mogućoj meri. Možda tu priču zaista treba ispričati, kao što tvrdi gospodin Mur; ali ima mnogo

priča koje treba ispričati a koje se nikada ne ispričaju, samo zato što ljudi ne mogu podneti da slušaju.

Moja prva greška ove večeri bila je da to malo zapažanje iznesem gospodinu Muru.

On mi je uputio pogled kakav je u njegovom slučaju bio retkost: neljubazan i istinski ljutit. Džona Skajlera Mura poznajem otkako sam imao jedanaest godina, što bi bilo neke dvadeset četiri godine, i bilo bi mi teško da navedem poštenijeg, pristojnijeg ili uopšte blažeg čoveka. Ali on ipak gaji snažna osećanja i, kao kod većine takvih ljudi, u njemu postoji rezervoar bola i gorčine koji katkad ne može a da se ne izlije. Viđao sam kako to izazivaju razne stvari, ali nikada izraženije nego večeras: on je *želeo* da se priča o Bičamu čuje, i bio iskreno besan na sve one koji će ga sprečiti da je ispriповeda, a kamoli na nekoga ko bi možda makar pokušao da razume takvu plašljivost. U ovom slučaju – nažalost – to sam bio ja.

Gospodin Mur nije više mlad, a rumena namreškana koža oko njegovog uštirkanog okovratnika govori kako je živio svoj život; ali u tim ljutitim očima bila je ista ona vatra koja ga oduvek pokreće kad se suočava s nepravdom i nečim na šta on gleda kao na glupost. I čovek ne uzmiče sa svojih šezdeset i kusur ništa više no što je to činio kada je bio mojih godina. Znajući sve to, računao sam da mi sleduje lepo iznošenje mišljenja, pa sam se popeo na jedne drvene merdevine u radnji da dohvatim veliku teglu u kojoj se nalazi naročito skupa mešavina turskog i gruzijskog lišća. Zatim sam postavio drugu pletenu stolicu ispod male prugaste nadstrešnice koja prekriva moja dva izloga – S. TAGERT, DUVANDŽINICA, FINE STRANE I DOMAĆE MEŠAVINE, napisano najboljim zlatnim listićima – i prionuo da umotam robu u svoje najukusnije engleske papiriće. U takvoj postavci nas dvojica smo imali sve, pošto je majski povetarac i dalje odnosio gadnije gradske mirise na istok.

„Dakle, Stivi“, izjavljuje veliki novinar glavom i bradom, istim onim tonom zbog koga su ga otpuštali iz novina čitavom dužinom Istočne obale, „pretpostavljam da ćeš se i ti na kraju ispostaviti kao rad saučesnik u zaveri ćutanja koja se odnosi na privatne užase američkog društva.“

„Uzmite pljucu, gospodine Mure“, odgovara vaša malenkost, nesvesni zaverenik, „i razmislite o tome što ste upravo rekli. Ovo sam ja, Stivi, isti onaj što, otkako je bio dečak, ide s vama u nerazumne potrage kao u Bičamovom slučaju.“

„Sa njim sam ja *mislio* da razgovaram“, nesigurno primećuje moj drug, „ali zbog tvog tona zapitao sam se da se možda ne varam.“

„Da vam pripalim?“, kažem ja, kresnuvši šibicu o pantalone dok gospodin Mur kopa po džepovima. „Nije da se varate“, nastavljam, „ali morate znati kako da pridete ljudima.“

„A!“, govori on. „Znači sada ja, koji sam radio za najbolje novine u zemlji, koji trenutno komentarišem najvažnije dnevne događaje na stranicama *Njujork tajmsa*, sada ja ne umem da pridem svojoj publici!“

„Šta ste se uzoholili“, odvrćam ja. „Samo koliko ja znam, *Tajms* vas je dvaput šutnuo, upravo zato što *niste* znali kako da pridete svojoj publici. Bičamov slučaj je budio jaka osećanja, možda prejaka da bi ga vaši čitaoci prihvatili na prvu loptu. Možda ste ih mogli lagano uvesti u to, početi od nečega što ne podrazumeva priču o iskasapljenim dečacima-kurvama, kanibalizmu i očnim jabučicama u tegli.“

Veliki pisac izbacuje dimni siktaj i jedva primetno klima glavom, ukazujući kako misli da sam možda u pravu: možda priča o uznemirenom ubici koji je iskaljivao bes na nekim od najnesrećnijih mladića u ovom gradu nije bila najbolji način da se ljudi upoznaju ni s psihološkim teorijama doktora Krajzlera ni s tajnim gresima američkog društva. To shvatanje (ako sam ja u pravu i on ga prihvata) gospodina Mura očigledno ne potresa previše. Duboko, gundavo stenjanje koje izbija iz njega kao da govori: primam profesionalni savet od sitnog kriminalca koji je postao duvandžija. Ja se na to smejem; moram, jer sada u držanju gospodina Mura ima više nadurenog deteta nego razjarenog starca.

„Osvrnimo se načas na to“, kažem, osećajući se bolje sad kada njegova ljutnja prerasta u malo mirenja sa sudbinom. „Razmislimo o svim tim slučajevima, da vidimo možemo li naći neki koji ne sablažnjava baš skroz-naskroz, ali i dalje služi svrsi.“

„To je neizvodljivo, Stivi“, mrmrlja, utučen, gospodin Mur. „Znaš isto kao i ja da je Bičamov slučaj bio prva i najbolja ilustracija onoga što Krajzler pokušava da kaže svih ovih godina.“

„Možda“, odgovaram. „S druge strane, možda ima i drugih isto toliko dobrih. Uvek ste priznavali da ja imam najbolje pamćenje od svih nas – možda vam mogu pomoći da se setite nekog.“ Ovde sam malo skroman: već znam slučaj koji ću predložiti kao najzagonetniji i najzanimljiviji od svih na kojima smo ikada radili. Ali budem li se za njega zalagao prebrzo ili odveć srčano, e pa, za čoveka u stanju gospodina Mura biće to samo kao da izazivaš bika crvenim plaštom. On izvadi pljosku, sprema se da potegne iz nje, zatim skoči jedno pola metra u vazduh kada neki *Fordov* kamion s ravnom platformom opali iz auspuha kao top napolju u aveniji. Stariji ljudi umeju tako da reaguju na tako nešto; nikada se nisu sasvim navikli na zvuke modernih vremena. U svakom slučaju, nakon što se progundavši smestio nazad na stolicu, gospodin Mur dozvoli sebi da načas razmisli o mom predlogu. Ali njegovo lagano odmahivanje glavom ukazuje da se vratio na isti onaj beznadežni zaključak: u svim našim zajedničkim doživljajima nema ničega tako dobrog, ničega tako jasnog, kao što je to Bičamov slučaj. Ja duboko udahnem, za čim povučem dim iz cigarete, a onda tiho to kažem:

„A Libi Hač?“

Moj prijatelj blago prebledi i pogleda me kao da će se možda ona sama pojaviti iz radnje i pokazati mu njegovog boga bude li rekao nešto što ne treba. Njeno ime ume tako da utiče na svakoga kome se s njom ikada ukrstio put ili cilj.

„Libi Hač?“, tiho ponavlja gospodin Mur. „Ne. Ne, to ne bi moglo. To nije – eto, to – ovaj, jednostavno ne bi moglo...“ On nastavlja tako dok ja ne ulučim priliku da pitam *zašto* tačno ne bi moglo. „Eto“, odgovara on, još zvučeći kao napola prestravljeno dete, „kako bi moglo – kako bi iko mogao...“ A onda se neki deo njegovog mozga koji nije zamućen od pića seti da je žena mrtva već više od dvadeset godina: on izbaci grudi i malko se osmeli.

„Kao prvo“, kaže on (i diže prst, sa ostalima spremnim da ukažu kako sledi čitav arsenal razloga), „mislio sam da govoriš o

priči koja neće biti užasna kao Bičamova. U slučaju Hač nemaš samo otmice već i ubijenu decu, pljačkanje grobova – koje smo pljačkali *mi*, pobogu...“

„Istina“, govorim, „ali...“ Ali nema *ali* – gospodin Mur ne dozvoljava da se u ovo umeša razum. Naglo se diže još jedan prst, i on tera dalje, tvrdoglav kao bik:

„Kao drugo, moguće moralne posledice“ – on stvarno obožava tu frazicu – „u slučaju Hač, u najmanju ruku, još su potresnije od onih u Bičamovom slučaju.“

„Tako je“, ubacujem se, „i upravo zato...“

„I najzad“, zagrmí on, „čak i da priča nije tako đavolski strašna i potresna, *ti*, Stivi Tagerte, ne bi bio pravi čovek da je isripovedaš.“

To me pomalo zbunjuje. Zapravo nisam ni pomislio da sam *ja* pravi čovek da tu priču ispričam, ali ne dopada mi se preterano izjava da ne bih mogao biti. Ona kao da nešto nagoveštava.

U nadi da sam pogrešno shvatio to što je on hteo da kaže, otvoreno ga pitam šta me sprečava da isripovedam stravičnu sagu o Libi Hač, ukoliko to želim. Na moje veliko razočaranje, gospodin Mur odgovara da nemam ni obrazovanja ni obuke za to. „Šta ti misliš“, kaže on, još neiscrpljenih zaliha povređenog ponosa, „da je napisati knjigu kao popuniti priznanicu o plaćanju? Da spisateljski zanat nije nimalo zahtevniji od prodavanja duvana?“

U tom trenutku pijanica pored mene malčice prestaje da me zabavlja; ali pružiću mu poslednju priliku.

„Zaboravljate li“, tiho pitam, „da se za moje obrazovanje pobrinuo doktor Krajzler lično nakon što sam otišao da živim kod njega?“

„Nekoliko godina neformalnog školovanja“, ljutito će gospodin Uvodni Članak. „To nije ništa u poređenju s harvardskim obrazovanjem.“

„E pa, vi me samo uhvatite gde budem pogrešio“, uzvraćam kao iz puške, „ali harvardsko obrazovanje nije mnogo doprinelo da *vaš* mali rukopis ugleda svetlost dana.“ On na to zaškilji. „Razume se“, nastavljam, utrljavajući mu so na ranu, „ja se nikada nisam odao piću, a čini se da je to glavni uslov za gospodu u vašem

poslu. Ali ako se to izuzme, računam da sam sasvim dorastao vama piskaralima.“

Budući da je posredi uvreda na koju je moj drug posebno osetljiv, ta poslednja reč dobija određeni naglasak. Ali ne preterujem s tim. U pitanju je opaska osmišljena ne toliko da probije koliko da bocne, i ona uspeva u tome: nekoliko sekundi gospodin Mur ne govori ništa, a kada ponovo otvori usta, znam da će to biti ravno mom šamaru ili ga nadmašiti. Kao dva psa u jami u mom starom kraju, dovoljno smo lajali, ovlaš ujedali i odmeravali jedan drugog – vreme je da neko nekome odgrize uvo.

„Kukavičluk i glupost njujorških izdavača i američke čitalačke publike nemaju nikakve veze ni sa kakvim nedostatkom sposobnosti *s moje strane* da priču ispričam“, odlučno kipti od besa gospodin Mur. „A kada bude došao dan da od *tebe*, Tagerte, mogu naučiti nešto o pisanju, o Krajzlerovom radu, o *bilo čemu* drugom osim o listovima duvana, biće mi drago da stavim kecelju i radim za tvojim pultom čitavih nedelju dana!“

E sad, ovde treba nešto da znate: gospodin Mur i ja, obojica smo kockari. Ja sam svoju prvu šibicarsku šemu imao sa osam godina, za drugu decu u kraju, a gospodin Mur je oduvek imao običaj da se kladi na manje-više svaku zanimljivu igru na sreću. Pa upravo je klađenje činilo prvi temelj našeg prijateljstva: čovek me je naučio svemu što znam o ponijima, i ja to uvažavam, čak i *sa svom onom snishodljivošću*. I tako, kada on postavi taj poslednji izazov, ja se ne smejem, ne odbacujem ga; ne činim ništa osim što mu se zagledam u oči i kažem: „Važi.“

Pa pljunemo u dlan, što sam ja njega naučio, i opkladu zapečatimo rukovanjem, što je on mene naučio. I obojica znamo da je to to. On ustane, povuče poslednji dim iz pikavca i kaže: „Laku noć, Stivi“, gotovo ljubazno, kao da se naš malopredšašnji razgovor nije ni dogodio. Sve je to prešlo na drugu ravan: to više nije nešto što bi on nazvao misaonom vežbom, to je opklada, i dalji razgovor bi je samo oskrnavio. Nadalje će biti samo odigravanje igre, trka do samog kraja, kada će jedan od nas završiti kao pobednik a drugi kao gubitnik; i verovatno ga, dok ne budemo znali koji će od nas biti šta, neću često ili uopšte vidati.

I tako večeras (i, pretpostavljam, mnogih budućih večeri) ostajem sam sa svojim uspomena na slučaj Hač: na ljude koji su nam pomagali i ono što nam se isprečilo na putu, na prijatelje (i više od prijatelja) koje smo izgubili tokom potrage, na neobična mesta na koja nas je istraga vodila – i na samu Libi Hač. I mogu vam reći, sad kada je gospodin Mur otišao a ja imao priliku da porazmislim o tome, da je većina njegovih izjava pogodila posred srede: po mnogo čemu, priča o Libi Hač bila je strašnja i potrešnja od svega na šta smo naišli u svom lovu na kasapina Džona Bičama. Pod uobičajenim okolnostima, u stvari, naježenost moje kože i drhtavica u mojoj duši koje se upravo uvećavaju s mojim sećanjima mogle bi me čak dovesti u iskušenje da priznam poraz u opkladi.

Ali onda počinje kašalj: niotkuda, grub, mučan, gde izbacujem deliće krvi i sam bog zna čega sve na stranicu pred sobom. I začudo shvatam da će me, ma koliko budem ustreptao u glavi, upravo taj kašalj održavati u pisanju. Doktor Krajzler mi je kazao šta ovaj kašalj verovatno znači: nisam siguran koliko mi je godina ili čak meseci preostalo na ovoj zemlji. Stoga nek se Libi Hač slobodno obruši na mene što pokušavam da ispričavam njenu priču. Neka njen čudnovati, jadni duh isisa dah iz mene što se usuđujem da tu priču otkrijem. Najverovatnije bi mi učinila uslugu – jer to ne bi bio kraj samo kašlja već i tih uspomena...

Ali Sudbina nikada ne bi bila tako milostiva, a ne bi ni Libi. Sećanje na nju će proganjati samo listove papira preda mnom, koji neće služiti ciljevima kakvog izdavača, već da se odluči opklada. Posle toga ću ih ostaviti za sobom za svakoga ko, nakon što mene više ne bude bilo, slučajno bude naišao na njih i bude mu stalo da ih pogleda. Vas će, Čitaoče, priča možda zgranuti i učiniti se odveć neprirodna da bi se ikada zaista odigrala. Upravo je ta reč strašno često iskršavala dok je slučaj trajao: *neprirodno*. Ali sećanje mi nije propalo s plućima, i ovo mi možete verovati na reč: ako nas priča o Libi Hač uči bilo čemu, onda je to da oblast Prirode obuhvata sve vidove ponašanja koje društvo zove „neprirodnim“; da zapravo, baš kao što je doktor Krajzler oduvek govorio, pod suncem nema ničega istinski prirodnog *ni* neprirodnog.

DRUGO POGLAVLJE

Sve je počelo sa zvukom struganja: blagog struganja čizme o kameno-cigleno pročelje kuće doktora Krajzlera u Istočnoj sedamnaestoj ulici 283. Zvuk – poznat svakom dečaku koji je imao detinjstvo kao moje – dostrujao je kroz prozor moje sobe kasno u noć u nedelju 20. juna 1897: pre dvadeset dve godine, maltene u dan. Ležao sam na svom malom krevetu i pokušavao da učim, ali bez mnogo sreće. I to večer je bilo previše nabijeno povetarcima i mirisima proleća i odveć okupano mesečinom da bi dozvolilo da ozbiljno razmišljanje (ili makar spavanje) postoji kao mogućnost. Kao što je u Njujorku prečesto bio ili jeste slučaj, rano proleće je bilo vlažno i hladno, zbog čega je bilo prilično sigurno da ćemo dobiti svega sedmicu ili dve podnošljivog vremena pre nego što krene ozbiljna vrućina. Ta konkretna nedelja bila je kišovita preko dana, ali noć se polako razvedravalala i kao da je obećavala početak ono malo dragocenih blagih dana. Te ako vi kažete da sam zvuk ispred svog prozora primetio delom zbog toga što sam samo čekao neki izgovor da izađem, neću to poricati; ali veća istina je da sam, otkako sam znao za sebe, pomno pratio noćne zvukove ma gde se slučajno zatekao.

Moja soba u doktorovoj kući bila je na vrhu, na trećem spratu, dva sprata i pola sveta od njegovog blistavog salona i trpezarije i

tri i po uspravna metra od njegove velike ali oskudno nameštene spavaće sobe i prenatrpene radne sobe na drugom spratu. Gore na izbočenoj jednostavnosti poslednjeg sprata (onome što bi većina ljudi otpisala kao „prostorije za sluge“), Sajrus Montrouz – koji je sa mnom delio dužnost voženja doktora i ostale kućne poslove – imao je veliku sobu pozadi, a na nju se nastavljala manja soba koju smo koristili kao skladište. Moja soba je bila napred, i ni izbliza toliko velika kao ona pozadi; s druge strane, ni ja nisam bio ni izbliza veliki kao Sajrus, koji je bio dobrano viši od metar i osamdeset. A prostor napred je i dalje bio i te kako raskošan po merilima trinaestogodišnjeg dečaka koji je bio navikao, redom od rođenja, da deli jednosoban stan u dvorišnoj zgradi blizu Fajv pointsa* s majkom i njenim nizom muškaraca, da spava na svakom potezu pločnika ili kakve uličice što obezbeđuje nekoliko sati mira (budući da je najpre, sa svoje tri godine, ostavio rečenu majku i njene muškarce, a zauvek sa svojih osam), a zatim se borio da pobegne iz ćelije u onome što su kerovi u šali voleli da zovu „barakama“ Prihvatilišta za dečake na ostrvu Randals.

Kad smo već kod tog groznog mesta, mogu i odmah nešto da razjasnim, jer će to još štošta raščistiti kako budemo napredovali. Neki od vas su možda pročitali u novinama da zamalo nisam ubio čuvara koji je probao da me siluje dok sam bio zatvoren na ostrvu; i nemojte misliti da sam bezosećajan kada kažem da bih u nekim pogledima i dalje voleo da sam ga ubio, jer on je to isto radio drugim dečacima i, siguran sam, nastavio da radi nakon što je moj slučaj gurnut pod tepih a on vraćen na posao. Možda zbog toga zvučim ogorčeno, ne znam; ne bih na sebe voleo da gledam kao na ogorčenog čoveka. Ali ipak nalazim da me sve ono što me je ljutilo kao dečaka i dalje peče i posle svih ovih godina. Otud, ukoliko se čini da nešto od onoga što ću imati da kažem na stranicama što slede ne odražava smekšavanje s godinama, to je samo zato što nikada nisam smatrao da život i uspomene reaguju na vreme onako kako to radi duvan.

* *Five Points* – sirotinjski kraj na Donjem Menhetnu u 19. veku, ozloglašen po prenaseljenosti, bolestima i kriminalu. (Prim. prev.)

Na posljednjem spratu prebivališta doktora Krajzlera nalazila se svega još jedna soba, premda je prostorija praktično, što se tiče domaćinstva, odavno bila prestala da postoji. Od moje i Sajrusove sobe odvojena sopstvenim kratkim predsobljem, u njoj je obično stanovala služavka kuće; no punih godinu dana u njoj nije bilo ni žive duše. Kažem „ni žive duše“ jer u njoj je, uistinu, još stanovalo ono nekoliko tužnih stvari i još tužnija uspomena na Meri Palmer, zbog čije je smrti tokom Bičamovog slučaja doktoru prepuklo srce. Odonda nas je u kući služio veći broj kuvarica i služavki koje su dolazile pre doručka i odlazile posle večere, neke sposobne, neke baš katastrofalne; ali ni Sajrus ni ja se nikada nismo žalili zbog tog preokreta, jer nas ništa više od doktora nije zanimalo da uzmemo nekoga za stalno. Vidite, nas dvojica smo – iako na veoma drugačije načine od doktora, naravno – takođe voleli Meri...

U svakom slučaju, oko jedanaest uveče tog 20. juna bio sam u svojoj sobi i pokušavao da pročitam neke lekcije koje mi je doktor Krajzler namenio za tu sedmicu – vežbe iz brojeva i čitanje o istoriji – kada sam čuo kako se zatvaraju vrata u prizemlju. Osetio sam kako mi se telo napinje kao što je to uvek radilo i još radi kada noću čujem vrata; a onda, osluškujući, razabrao sam jedan težak, snažan komplet koraka na plavo-zelenom persijskom ćilimu na stepenicama. Opustio sam se: Sajrusov korak je bio prepoznatljiv kao i duboko disanje i blago pevušenje koji su ga uvek pratili. Pao sam nazad na postelju i držao knjigu u rukama ispruženim iznad sebe, znajući da će moj prijatelj uskoro promoliti svoju široku crnu glavu da me obiđe i čekajući da on to i učini.

„Sve mirno, Stivi?“ upitao je on kada je stigao do moje sobe, onom dubokom tutnjavom koja je istovremeno bila silna i blaga.

Klimnuo sam glavom, zatim ga pogledao. „Pretpostavljam da on boravi na Institutu.“

Sajrus je uzvratio klimanjem. „To mu je poslednja noć za neko vreme. Želi da iskoristi to vreme što ga ima...“ Nastala je zabrinuta stanka bez reči, a zatim je Sajrus zevnuo. „Nemoj predugo da ostaneš budan – on želi da ujutru odeš po njega. Dovezao sam fijaker nazad – bolje ti je da uzmeš karuce i da se jedan konj odmori.“

„Dobro.“

Zatim sam čuo kako se ta teška stopala i noge vuku ka zadnjem delu kuće i kako se Sajrusova vrata zatvaraju. Ostavio sam knjigu i belo se zablenuo, najpre u jednostavne prugaste plavo-bele tapete oko sebe, zatim u mali izbočeni krovni prozor u podnožju kreveta, kroz koji su se videle šuštave, olistale krošnje drveća preko puta u Stajvesantovom parku.

To mi tada nije imalo ništa više smisla no što ima sada, kako život ume da nagomila probleme na nekoga ko ih ne zaslužuje, dok nekim najvećim magarcima i nitkovima dozvoljava da kao od šale prođu kroz svoje bezbrižno postojanje. U tom trenutku video sam doktora jasno kao da stojim kraj njega na Institutu (reč je o Krajzlerovom institutu za decu u Istočnom Brodveju): on se sigurno odavno pobrinuo da sva deca budu bezbedno u krevetu, i izdao kasnovečernja uputstva osoblju za sve pridošlice ili problematične slučajeve, i dosad je već sigurno za pisaćim stolom u svojoj sobi za konsultacije na brdu papira, delom iz nužnosti a delom kako bi izbegao pomisao da se sve to možda bliži kraju. On će ostati tamo pod sjajem svoje zeleno-zlatne *Tifanijeve* lampe, šiljeći brkove i bradicu ispod usta i povremeno se trljajući po kljastoj levoj ruci, koja ga je, kako se činilo, noću mučila gore nego inače. Ali verovatno će minuti više sati pre nego što u tim ostrim crnim očima bude počeo da se vidi umor, a bude li on uspeo malo da odspava, biće to tek kada bude položio svoju dugu crnu kosu na papire pred sobom i utonuo u nemiran san.

Vidite, za doktora je to bilo godinu dana tragedije i kontroverze, počev, kao što rekoh, od smrti jedine žene koju je on ikada istinski voleo a dostigavši vrhunac sa skorim neobjašnjenim samoubistvom jednog njegovog mladog šticićenika na Institutu. Za tim poslednjim nemilim događajem usledio je sudski pretres kako bi se raspravilo o opštem stanju na Institutu, a ishod je bio zabrana rada. Doktor je šezdeset dana trebalo da ne prilazi mestu dok policija ne istraži stvar, a tih šezdeset dana trebalo je da počnu sutradan ujutru – međutim, o svemu tome imaću mnogo više da kažem kasnije.

Upravo dok sam ležao tamo i brojao doktorove probleme, začuo sam ono tiho, iznenadno struganje za koje sam pomenuo da je dopiralo ispred mog prozora. Kao što kažem, zvuk sam odmah prepoznao – jer su ga moje sopstvene noge proizvele previše puta da ne bih. Kada mi je srce pojurilo od malo bojažljivosti ali još više uzbuđenja, načas sam pomislio da odem po Sajrusa; ali onda mi je brz niz amaterskih okliznuća u penjanju napolju stavio do znanja kako neću imati posetu ni od koga s kim ne mogu da izađem na kraj. Zato sam ostavio knjigu, pomerio se do prozora i promolio teme.

Nasmešim se, ponekad, kada se prisetim tih dana – a još više tih noći – i shvatim koliko smo tačno vremena svi mi proveli puzeći po krovovima i ulazeći kroz tuđe prozore dok je veći deo grada čvrsto spavao. Razume se, za mene to nije bila ni čudna ni nova delatnost: čim sam prohodao, majka mi je dala da provaljujem u kuće i mažnjavam robu koja se može preprodati. Ali videti kako doktorovi ugledni prijatelji iz mladog društva obijaju prozore i provlače se kroz njih kao gomila običnih stanara prvog sprata – e pa, to mi je bilo i ostalo zabavno. A nikada mi ništa nije izmamilo veći osmeh od onoga što sam video te noći.

Bila je to gospođica Sara Hauard, kršeći otprilike sva pravila u provalničkoj bibliji, ako je tako nešto ikada postojalo, i pritom sve vreme psujući nebesa kao mornar. Na sebi je imala svoju uobičajenu dnevnu odeću – jednostavnu tamnu haljinu bez mnogo kitnjastog, pomodnog donjeg rublja – ali ma koliko joj odeća bila nezamršena, bilo joj je strašno teško da se drži za oluk i ispućene ugaone kamenove kuće, i za dlaku joj je nedostajalo da padne u doktorovo dvorište i najverovatnije slomi svaku kost u telu. Kosa joj je u početku očigledno bila u čvrstoj pundi, ali ona je propadala zajedno sa ostatkom nje; a njeno lepo iako donekle obično lice bilo je slika i prilika vatrene razdraženosti.

„Imate sreće što nisam pandur, gospođice Hauard“, rekao sam, ispuzivši na prozorsku dasku. Na to je ona brzo okrenula glavu i sevnula zelenim očima na kojima bi joj svaki smaragd pozavideo. „Još pre doručka bili biste u Osmougaonoj kuli.“ Osmougaona

kula je bila građevina s kupolom zlog izgleda na Blekvelovom ostrvu u moreuzu Ist Riveru, koja je, zajedno s dva krila što su se granala od nje, činila ozloglašeni gradski zatvor i ludnicu za žene.

Gospođica Hauard se samo namrštila i klimnula glavom na svoje noge. „To je do ovih prokletih čizama“, kazala je, i kada sam pogledao u njih s njom, video sam u čemu je problem: umesto da obuje razumne, lagane cipele ili papuče koje bi joj omogućile da uvuče nožne prste u pukotine na zidovima, ona je – budući početnica – obula teške planinarske čizme sa ekserima na potplatama. Bile su slične onima kakve je ubica Džon Bičam koristio za veranje na zidove, i računao sam da je odatle i dobila ideju.

„Za njih vam treba konopac i oprema“, kazao sam, uhvativši se desnom rukom za prozorski ram a levu joj pruživši. „Ne zaboravite, Bičam se penjao uza zidove od čiste cigle. I“, dodao sam sa osmehom, kada sam je izvukao sa sobom na prozorsku dasku, „on je znao šta radi.“

Ona se smestila, povratila dah i jedva me letimice iskosa pogledala. „To je nizak udarac, Stivi“, rekla je. Ali onda je ono razdraženo lice postalo uveseljeno, onako kao što su joj se izrazi i raspoloženja uvek menjali: naglo, brzinom mačke koju poliješ vodom. Uzvratila mi je osmeh. „Imaš cigaretu?“

„Kao što pas ima buve“, kazao sam, posežući u sobu da uzmem kutiju i dajući joj jednu. Uzeo sam i jednu za sebe, kresnuo šibicu o prozorsku dasku, pa smo oboje pripalili. „Mora da je život postao dosadan tamo na Brodveju.“

„Baš naprotiv“, rekla je ona, izbacujući dim prema parku i vadeći običnije cipele iz torbe što joj je visila oko vrata. „Mislim da konačno imam slučaj koji se ne tiče nevernog muža ili bogatog derišta što se odalo nemoralnom životu.“

Ovde moram nešto kratko da objasnim: posle Bičamovog slučaja, svi članovi naše male družine istražitelja osim gospođice Hauard vratili su se svojim uobičajenim težnjama. Gospodina Mura su vratili na stari posao, da izveštava za *Tajms* o kriminalu, premda je isto onoliko često nastavio da se sukobljava sa urednicima. Lucije i Marko Ajzakson, u međuvremenu, vratili su se u

Policijsku upravu, gde su ih, budući da ih je unapredio komesar Ruzvelt, bez odlaganja degradirali u zvanje istražnih narednika kada je gospodin Ruzvelt otišao za Vašington da postane zamenik sekretara mornarice a Policijska uprava grada Njujorka se vratila svojim starim običajima. Doktor Krajzler se vratio na Institut i svom konsultantskom radu na slučajevima zločina, dok smo se Sajrus i ja vratili tome da upravljamo doktorovom kućom. Ali gospođica Hauard nije mogla da se suoči s povratkom životu sekretarice, makar u pitanju bilo sedište Policije. Zato je preuzela zakup našeg bivšeg štaba u Brodveju broj 808 i otvorila sopstvenu privatnu istražiteljsku službu. Klijente je ograničila na žene, kojima je u to vreme obično bilo teško da obezbede takve usluge (što ne znači da im je danas lako). Nevolja je bila u tome što su, kao što je ona upravo rekla, otprilike jedine dame koje su mogle da priušte da je unajme obično bile usplahirene tetke iz predgrađa koje je zanimalo da li ih muževi varaju (odgovor je najčešće bio potvrđan) ili šta neposlušni naslednici njihovog porodičnog bogatstva rade sa svojim slobodnim vremenom. Za godinu dana poslovanja gospođica Hauard se nije bavila ni jednim jedinim sočnim slučajem ubistva niti bar kakvom lepom, podlom ucenom, i mislim da je bila počela da se razočarava u čitav detektivski posao. Te večeri, međutim, njeno lice je odražavalo njenu izjavu da joj je možda naišlo nešto zbilja pikantno.

„E pa“, kazao sam, „ako je to toliko važno, mogli ste da pokušate na ulazna vrata. To bi vam uštedelo malo vremena. Bila bi i mnogo manja verovatnoća da slomite vrat.“

E sad, da se bilo koji muškarac tako grubo našalio sa Sarom Hauard, ona bi potegla derindžer koji je stalno bio skriven negde kod nje i prislonila ga neprijatno blizu njegovom nosu; ali, verovatno zato što sam bio toliko mlađi od nje, prema meni je oduvek bila drugačija, i mogli smo iskreno da razgovaramo. „Znam“, odgovorila je ona, malko se nasmejavši sebi dok je izuvala čizme potkovane ekserima, gurala ih u torbu i obuvala onu razumniju obuću. „Samo sam pomislila da bi mi koristilo malo vežbe. Ako ćeš hvatati kriminalce, zaključila sam da i sâm to pomalo moraš biti.“

„Ma nije valjda.“

Gospođica Hauard je vezala pertle, ugasila cigaretu i rasejala duvan iz opuška u vetar. Zatim je preostali papir smotala u tvrdi lopticu i bacila ga. „E sad, dakle – doktor Krajzler nije tu, zar ne, Stivi?“

„Nipošto“, odvratio sam. „Na Institutu je. Mora da izađe odande do sutra ujutru.“

„Da, znam.“ Gospođica Hauard je sagnula glavu u iskrenom saosećanju i žalosti. „Sigurno je skrhan“, tiho je dodala.

„I više od toga. Maltene je loše kao – eto, znate.“

„Da...“ Zelene oči su se okrenule ka parku gubeći se u daljini, a onda je ona snažno zavrtila glavom. „E pa, pošto doktor nije tu, ti i Sajrus ćete biti slobodni da mi pomognete. Ako hoćete.“

„Kuda ćemo?“

„Kod gospodina Mura“, rekla je ona, ponovo vezujući kosu u uobičajenu punđu. „Ne odaziva se na zvonu na vratima. I ne javlja se na telefon.“

„Onda verovatno nije kod kuće. Poznajete gospodina Mura – verovatno treba da odete u Tenderloin*, da obidete kockarnice. Baba mu je mrtva tek šest meseci, nije moguće da je već izgubio *celokupno* nasledstvo.“

Gospođica Hauard je odmahнула glavom. „Čovek na vratima njegove zgrade kaže da je Džon došao kući pre više od sat vremena. Sa nekom mladom damom. Da odonda nisu izlazili.“ Na licu joj je zaigrao nestašan osmejak. „On je zacelo kod kuće, samo ne želi da ga išta ometa. Međutim, *ti* ćeš nas uvesti.“

Na najkraći tren sam pomislio na doktora, na to kako se on svojski trudi da me odvraća od moje životne sklonosti da se uplićem u onakve rabote kakve je gospođica Hauard trenutno predlagala; no, kao što kažem, trenutak razmatranja bio je kratak. „Sajrus se upravo vratio kući“, kazao sam, uzvraćajući joj smešak. „On će biti za – u poslednje vreme, u ovoj kući je kao u mrtvačnici. Koristilo bi nam malo zabave.“

* *Tenderloin* – četvrt za zabavu i prostituciju u srcu Menhetna krajem 19. i početkom 20. veka. (Prim. prev.)

Njen osmeh je prerastao u kez. „Odlično! Znala sam da imam pravog čoveka za posao, Stivi.“

Klimnuo sam glavom. „Da“, rekoah, upuzavši nazad u sobu. „Samo ste imali pogrešne cipele.“

Gospođica Hauard se još jednom nasmejala pa je zamahnula na mene rukom kada smo pošli unutra da probudimo Sajrusa.

Nisam se bio prevario u razmišljanju da će, posle godinu dana lošeg razvoja u kući u Sedamnaestoj ulici, Sajrus biti spreman za nešto što će možda prekinuti tu kolotečinu. U roku od nekoliko sekundi on je ponovo bio u svom svetlom odelu od tvida, uštirka-
noj košulji i s kravatom, a kada smo krenuli da silazimo ka ulaznim vratima, na glavu je navukao svoj omiljeni stari polucilindar. Nas dvojica smo slušali dok je gospođica Hauard objašnjavala kako gospodina Mura treba neodložno da odvedemo u Brodvej broj 808, gde jedna žena u velikoj neprilici čeka njen povratak. Stvar, izjavila je gospođica Hauard, „nema samo krivične već sasvim moguće i međunarodne implikacije“. Više od toga nije još želela da nam priča, a više od toga ni mene ni Sajrusa nije ni zanimalo – nama je trebalo malo akcije, a obojica smo iz ličnog iskustva znali da ćemo je, imajući u vidu ko nam je vodič, verovatno i dobiti. Dugačka objašnjenja su mogla da sačekaju. Proleteli smo pravo kroz predvorje i izašli u dvorište opasano gvozdenom ogradom, a Sajrus – većito onaj oprezni – zastao je tek na toliko da se uveri kako je kuća bezbedno zaključana pre nego što smo stazicom sišli do kapije, pa pošli na zapad pločnikom Sedamnaeste ulice, da bismo zatim skrenuli na sever u Treću aveniju.

Nije bilo svrhe ni ponovo izvoditi konje i karuce iz male su-
sedne garaže za kočije ni pokušavati da zaustavimo fijaker, jer je trebalo prepešačiti svega četiri i po bloka do Gramersi parka broj 34, gde je gospodin Mur početkom godine, a posle babine smrti, kupio stan. Dok smo išli od kruga do kruga lučnih uličnih svetiljki što su se nizale Trećom, prolazeći pored jednostavnih dvospratnih i trospratnih zgrada i ispod povremene nadstrešnice, široke kao pločnik, kakve bakalnice ili tezge s povrćem, gospođica Hauard je Sajrusa sleva a mene zdesna uhvatila podruku i počela da iznosi

opaske o delićima noćnih delatnosti što smo ih viđali usput, očito se trudeći da obuzda uzbuđenje ne govoreći ni o čemu naročitom. Sajrus i ja smo joj slabo odgovarali i dok smo se opasuljili, već smo bili skrenuli u Dvadesetu ulicu i stigli do mase od mrkog peščara u Gramersi parku broj 34, gde su četvrtasti i izbočeni prozori nekolice njenih stanova još blistali od svetla na plin i struju. Bila je to jedna od najstarijih stambenih kuća u gradu, a ujedno i jedna od prvih te vrste koje su zvali „zadružnim“, što je značilo da svi stanari dele vlasništvo. Nakon iznenadne babine smrti, gospodin Mur je malo razmišljao da se preseli u neku onu pomodnu stambenu kuću u predgrađu, kao što je „Dakota“ i njoj slične, ali mislim da se naposletku nije mogao suočiti s tim da se odseli toliko daleko od krajeva svoje mladosti. Kako je izgubio drugog od jedina dva člana porodice s kojima je ikada bio blizak (drugi, njegov brat, pao je s broda nakon što je ubrizgao sebi morfin i obeznanio se od alkohola mnogo godina pre toga), gospodin Mur se upinjao da zadrži vlasništvo nad babinom kućom na Vašingtonovom skveru, ali u njenom testamentu pisalo je kako mesto treba prodati a zaradu podeliti među njenim svadljivim naslednicima plave krvi. To što je naprasno i potpuno ostao prepušten sam sebi na tako sveobuhvatan način dovoljno je zbunjivalo gospodina Mura i bez upuštanja u odlazak u neki nepoznat kraj: naposletku se vratio u Gramersi park, područje gde je odrastao i izvukao prve pouke o neprijatnijoj strani života dok je kao tinejdžer posećivao sirotinjsku četvrt Gashaus na istoku.

Kada smo krenuli uz stepenice do smeđih mermernih stubova što su okruživali vitraže na ulazu u zgradu, pomno sam motrio na onaj senoviti potez drveća, živica i staza – dva bloka širok, jedan dugačak – koji je bio park Gramersi iza nas. Jeste on bio okružen bogatim kućama i klubovima poput *Plejersa*, svakako, i pride opasan ogradom od kovanog gvožđa visokom neka dva metra; ali svaki gashauski siledžija dostojan svoga imena mogao je na brzaka da se pobrine za tu ogradu i iskoristi park kao skrovište iz koga će zaskakati prolaznike koji ništa ne slute. Tek kada sam video pandura kako krstari svojim rejonom bilo mi je u redu da

se okrenem od te mase mraka i pridružim Sajrusu i gospođici Hauard na vratima.

Ona su u to doba bila čvrsto zaključana, ali u dovratk je bilo ugrađeno električno dugmence. Gospođica Hauard ga je pritisnula prstom, a onda smo čuli kako se negde unutra oglašava zvono. Ubrzo sam mogao da razaberem neku sitnu priliku kako nam se polako približava iza vitraža, a kroz još nekoliko sekundi suočili smo se s nekim starim gospodinom u prugastom prsluku i crnim pantalonama, koji je izgledao kao neko koga je trebalo sahraniti pre jedno deset godina. Njegovo naborano lice se najedilo kada nas je video.

„Zaista, gospođice Hauard, ovo je krajnje neumesno“, progonđao je on promuklim, sipljivim glasom. „Krajnje neumesno. Ako se gospodin Mur ne odaziva na zvono, onda sam uveren...“

„U redu je, Stivensone“, odgovorila je gospođica Hauard, hladna kao led. „Dobila sam gospodina Mura telefonom, i kazao je da se moji prijatelji i ja popnemo. Po svoj prilici nešto nije u redu sa zvonom. Rekao mi je gde je sakrio rezervni ključ, u slučaju da se to ponovi.“

Stari leš se dugo i prezrivo zagledao u Sajrusa i mene. „Ma stvarno?“, promumlao je. „E pa, *ja* sigurno neću biti odgovoran ima li u ovome išta naopako. Krajnje neumesno, ali...“ Okrenuo se prema vratima lifta iza sebe. „Onda bolje uđite.“

Pošli smo za čovekom kada je najpre povukao spoljašnja drvena vrata a zatim i unutrašnju metalnu rešetku otmenog lifta. Sevši na klupicu s kadifenim jastukom u kabini samo da bih razdražio starog vratara (uspešno), proučavao sam uglačani mahagoni i mesing oko sebe, pitajući se koja jadna duša mora pola života da ga održava u tom stanju. Ako je u pitanju bio starac pred nama, uvažio sam da on ima valjanog razloga za mrzovolju. Zatvorivši rešetku a zatim i vrata, čovek je navukao stare, uflekane kožne rukavice a onda snažno povukao podmazani kabl lifta – koji je prolazio kroz pod i išao kroz tavanicu u jednom uglu – kako bi pokrenuo stvar. Polako smo počeli da klizimo ka četvrtom spratu, gde je gospodin Mur živeo u stanu što gleda na park sa severne strane zgrade.

Kada su rešetka i vrata ponovo zaklepetali i otvorili se, Sajrus i ja smo pošli za gospođicom Hauard bež okrećenim hodnikom koji su na različitim mestima prekidala još uglaćanija drvena vrata. Stigavši na vrata gospodina Mura, gospođica Hauard je pokucala, a onda se napravila kao da čeka da gospodin Mur otvori. Okrenuvši se prema vrataru, koji nas je i dalje pomno gledao, rekla je: „Kasno je, Stivensone. Ne dozvolite da vam uskraćujemo san.“

Vratar je preko volje klimnuo glavom, ponovo zatvorio lift i krenuo nazad dole.

Čim je on otišao, gospođica Hauard je prislonila uvo na vrata, a zatim me pogledala onim zaigranim zelenim očima. „Dobro, Stivi“, prošaptala je. „Ti si na redu.“

Iako su me možda prevaspicali otkako sam se dve godine ranije doselio kod doktora Krajzlera, još sam sa sobom nosio neke alate svog starog zanata, jer su oni, katkad, mogli zgodno da posluže. Među njima je bio i moj kompletić kalauza, pomoću kojih sam prionuo da na brzinu objem prilično proste poluge u bravi na vratima gospodina Mura. Vrata su se odškrinula blago i kratko škljocnuvši, a gospođica Mur se osmehnula od uva do uva od radosti.

„Stvarno moraš to da me naučiš“, promrmljala je ona, nečujno me potapšavši po leđima i još otvorivši vrata. „E sad – idemo.“

Gospodin Mur je stan ukrasio sa onoliko babinog nameštaja koliko mu je njegova porodica dozvolila da uzme, kao i nekim finim engleskim seoskim komadima koje mu je doktor Krajzler pomogao da izabere. Tako je mesto nekako odisalo podeljenom ličnošću, ponegde ostavljajući utisak kuće kakve starice a ponegde grubog stana neženje. Ukupno je bilo nekih sedam soba, postavljenih u svojevrtnom sumanutom redu koji ne bi imao mnogo smisla u običnoj kući. U bešumnoj kolonici išli smo zatamnjenim glavnim predsobljem, pazeći da sve vreme ostanemo na dugačkom, uskom tepihu, a dok smo to činili, počeli smo da nailazimo na različite komade muške i ženske odeće. Gospođica Hauard se namrštila kada je videla sve to, a njeno mrgođenje se samo produbilo kada smo, približivši se vratima spavaće sobe, načuli kikot i smeh iznutra. Prišavši vratima, gospođica Hauard

je stisnula pesnicu i spremala se da muški pokuca – ali onda su se vrata naprasno otvorila, i napolje je iskočila žena.

I bila je to, sada to mogu reći sa još više uvažavanja no što sam mogao onda, žena. Duge zlatne kose koja joj je visila do struka i zaodnuta samo u pokrivač za krevet koji je jednom rukom držala na boku, imala je batake koji su počinjali vitkim gležnjevima i kao da se nisu završavali do negde oko tavanice – a pazite, u toj zgradi su bile visoke tavanice. Ona se još kikotala kada je izašla, a mi smo čuli gospodina Mura u sobi, kako je nagovara da se vrati.

„Hoću, Džone, hoću“, milozvučno je kazala žena kroz pune crvene usne. „Ali moraš me malo sačekati.“ Ona je ponovo zatvorila vrata, okrenula se prema kupatilu smeštenom u dnu predsoblja – a onda nas je ugledala.

Ništa nije rekla, samo nam je uputila zbunjen osmejak. Gospođica Hauard joj je uzvratila smešak, iako se videlo da joj to predstavlja napor, a zatim stavila prst na usne, ukazujući ženi da čuti. Žena je ponovila njen pokret, još jednom se zakikotala – očito je bila pijana – a onda produžila, bez ikakve dalje reči objašnjenja od nas ili nama, u kupatilo. Na to se gospođica Hauard osmehnula mnogo iskrenije – štaviše i pomalo vragolasto – i otvorila vrata spavaće sobe.

Prigušena svetlost iz predsoblja nije nam dozvoljavala da vidimo mnogo više od izgužvane gomile posteljine na veoma velikom krevetu, mada je bilo jasno da ispod te gomile ima nekoga. Sajrus i ja smo ostali kod vrata, ali gospođica Hauard je samo došla krupnim korakom pravo do kreveta, pa je stajala tamo kao da nešto čeka. Masa ispod posteljine se ubrzo pokrenula, a onda se pojavila gornja polovina golog tela gospodina Mura, razbarušene kratke kose, naočitog lica koje je slika i prilika sreće. Oči su mu bile zatvorene, pa je na pomalo detinji način pružio ruke i obrglio gospođicu Hauard oko struka. Ona nije izgledala kao da joj je preterano drago zbog toga, ali nije se ni sklonila; a onda je, napipavši njenu haljinu, gospodin Mur promrmljao:

„Ne, ne, Lili, *ne smeš* da se obučeš, *ne smeš* da ideš, ova noć ne sme *nikada* da se završi...“

Na to je potegnut derindžer. Do dan-danas ne mogu da vam kažem gde ga je gospođica Hauard držala tako da večito bude nevidljiv no uvek tako na raspolaganju; ali on se očas posla našao pred zatvorenim očima i nasmešenim licem gospodina Mura. Međutim, smešak je iščezao a oči su se naglo otvorile kada je gospođica Hauard zapela oroz.

„Ja mislim, Džone“, jednolično je kazala ona, „da bih čak i kroz posteljinu mogla jednim metkom da ti otkinem oba testisa – zato ti savetujem da me pustiš.“

Gospodin Mur je vrisnuo i naglo se odmakao od nje, zatim se potpuno zaklonio pokrivačem kao dete koje su upravo uhvatili u samozadovoljavanju.

„Saro!“, viknuo je on, napola u strahu a napola u ljutnji. „Šta misliš da radiš, dođavola? I kako si, dođavola, ušla ovamo?“

„Kroz ulazna vrata“, jednostavno je odgovorila gospođica Hauard, dok je derindžer ponovo nestao u naborima njene haljine.

„Kroz ulazna vrata“, dreknuo je gospodin Mur. „Ali ulazna vrata su zaključana, siguran sam da sam...“ Pogledavši ka vratima, gospodin Mur je spazio najpre Sajrusa a zatim i mene – i samo to mu je bilo potrebno da vidi. „Stivi! Tako!“ Gladeći kosu i pokušavajući da se pribere, gospodin Mur je ustao, još zaogrnut pokrivačem, pa se uspravio koliko god je mogao. „Pomislio bih, Tagerte, da bi te veze muške časti sprečile da imaš udela u ovakvoj spletki. I šta ste uradili sa Lili?“

„Ona je u kupatilu“, odgovorila je gospođica Hauard. „Kao da se nije nimalo razočarala što nas vidi. Mora da nisi više onakav ljubavnik kao što si bio.“

Gospodin Mur se samo namrštio i ponovo pogledao ka vratima. „Uputiću svoje primedbe tebi, Sajruse. Znajući da si osoba od integriteta, mogu pretpostaviti da postoji neki dobar razlog što si došao.“

Sajrus je klimnuo glavom, sa onim večito jedva приметnim snishodljivim osmehom koji mu je često krasio lice kada je razgovarao s gospodinom Murom. „Gospođica Hauard kaže da postoji, gospodine“, odgovorio je. „Meni je to dovoljno dobro. Bolje da nju pitate za to.“

„A ako pretpostavimo da ne želim da razgovaram s njom?“,
progundao je gospodin Mur.

„Onda ćete se, gospodine, načekati za objašnjenje...“

Ostavši bez druge mogućnosti, gospodin Mur je zastao, sleg-
nuo ramenima, zatim bupnuo nazad na krevet. „Dobro, Saro. Kaži
mi šta je toliko đavolski važno da si morala da mi provališ u stan.
I pobogu, Stivi, daj mi cigaretu.“

Kada sam pripalio pljucu i dao je gospodinu Muru, gospođica
Hauard je došla ispred njega. „Imam slučaj, Džone.“

Gospodin Mur je ispustio dug, dimni uzdah. „Sjajno. Tražiš li
naslovnu stranu, ili će poslužiti i unutrašnjost novina?“

„Ne, Džone“, iskreno je rekla gospođica Hauard. „Mislim da
je ovo ozbiljno. Mislim da je krupno.“

Njen ton je lišio glas gospodina Mura velikog dela zajedljivosti.
„Pa dobro – o čemu je reč?“

„Večeras je u broj osamsto osam došla jedna žena. Senjora
Izabela Linares. Zvuči poznato?“

Gospodin Mur se snažno protrljao po čelu. „Ne, ne zvuči. Daj,
Saro, ne igray se, ko je ona?“

„Njen muž je“, odgovorila je gospođica Hauard, „senjor Nar-
siso Linares. Da li *to* zvuči poznato?“

Gospodin Mur je polako podigao glavu, zagolican na način
koji je očito godio gospođici Hauard. „Zar on nije... on ima neki
položaj u španskom konzulatu, zar ne?“

„On je, zapravo, lični sekretar španskog konzula.“

„Dobro. I šta njegova žena traži u broju osamsto osam?“

Gospođica Hauard je uzela da rešeno šetka po sobi. „Ona ima
ćerku od četrnaest meseci. Ili je imala. Dete je oteto. Pre tri dana.“

Lice gospodina Mura postalo je podozrivo. „Saro. Govorimo o
ćerci ličnog sekretara konzula Španske imperije u gradu Njujorku.
Iste one Španske imperije koju gospodin Vilijam Randolf Herst*,
naš prijatelj u Ministarstvu mornarice“ – pod čim je mislio na

* *William Randolph Hearst* (1863–1951) – vlasnik lista *Džornal* i jedan
od glavnih začetnika senzacionalističkog novinarstva, kakvo će kasnije
biti označeno pojmom „žuta štampa“. (Prim. prev.)

gospodina Ruzvelta – „izvesni moji šefovi i veliki deo stanovništva ove zemlje već godinama otvoreno vređaju i pokušavaju da namame u rat. Stvarno misliš da, ukoliko bi takvo dete bilo oteto u Njujorku, rečena Španska imperija ne bi na najbolji mogući način iskoristila priliku da prigovori i oglasi surovost svojih američkih kritičara? Ratovi su se vodili i izbegavali i za manje od toga, znaš.“

„U tome i jeste stvar, Džone.“ Kada je gospođica Hauard nastavila, primakli smo se i Sajrus i ja, sada veoma zainteresovani za to što ona govori i ne želeći da nam išta promakne. „I *promislio* bi da će španski zvaničnici tako reagovati, zar ne? Ali nikako. Senjora Linares tvrdi da se otmica odigrala jedne večeri kada se ona sama s bebom šetala po Central parku. Otmičara nije videla – prišao joj je s leđa i udario je nečim u glavu. Ali kada se vratila kući da ispriča mužu šta se dogodilo, on je reagovao čudno – veoma čudno. Pokazivao je malo zabrinutosti za ženu, a još manje za ćerku. Kazao joj je kako nikome ne sme da kaže šta se desilo – da će sačekati zahtev za otkupninu, a ako ga ne budu dobili, to će značiti da je dete oteo neki ludak i ubio.“

Gospodin Mur je slegnuo ramenima. „Tako nešto *ume* da se dogodi, Saro.“

„Ali on nije ni *probao* da ode u policiju! Prošao je čitav dan, nije stigao nikakav zahtev za otkupninu, i senjora Linares je na kraju izjavila da će se, ako se njen muž ne bude obratio nadležnim organima, obratiti ona.“ Gospođica Hauard je zastala, malko kršeći ruke. „On ju je prebio, Džone. Divljački. Treba da je vidiš – u stvari, *videćeš* je. Nije znala šta da radi – muž joj je rekao da će proći još gore bude li ikada ponovo pomenula odlazak u policiju. Naposljetku se poverila jednoj prijateljici u francuskom konzulatu, ženi kojoj sam pre nekoliko meseci pomogla s nekim nevažnim bračnim glupostima. Francuskinja joj je kazala za mene. Senjora nas čeka. Moraš da dođeš i da razgovaraš s njom...“

„Stani, stani, stani“, odgovorio je gospodin Mur, dižući cigaretu i pokušavajući da spase svoju noć zadovoljstva. „Zaboravljaš ponešto ovde. Kao prvo, ti ljudi su diplomatski zvaničnici. Tu važe drugačiji zakoni. Ne znam tačno *kakvi* su u ovakvom slučaju, ali

drugačiji su. Drugo, ako taj Linares ne želi da se pokreće istraga, ko smo onda mi...“

Gospodina Mura je prekinula iznenadna pojava, iza Sajrusa i mene, žene koja je do pre svega nekoliko minuta bila s njim u krevetu. Po svemu sudeći, ona je uzela svoju odeću iz predsoblja i bila obučena od glave do pete i spremna da krene.

„Izvini, Džone“, tiho je rekla ona. „Nisam bila sigurna šta ovi ljudi žele, ali to zaista zvuči važno – te sam pomislila kako treba da krenem. Sama ću izaći.“

Ona se okrenula da pođe, a gospodin Mur je odjednom izgledao kao da je proveo nekoliko sekundi na električnoj stolici. Očajnički je uzviknuo: „Ne!“, ponovo se obavio pokrivačem i srnuo prema vratima spavaće sobe. „Ne, Lili, čekaj!“

„Svrati sutra kod mene u pozorište!“, odgovorila je žena sa ulaznih vrata. „Volela bih da nekad nastavimo sa ovim!“ I na to je otišla.

Gospodin Mur je besno došao do gospođice Hauard i prostrelio je pogledom za koji bi se moglo reći da je ljut. „Ti, Saro Hauard, upravo si upropastila nešto što je uveliko bilo na putu da postane jedna od najbolje tri noći u mom životu!“

Gospođica Hauard se samo malčice osmehnula. „Neću pitati kakve su bile preostale dve. Ne, stvarno, izvini, Džone. Ali ovo je očajnička situacija.“

„Bolje bi bilo da je tako.“

„Jeste, veruj mi. Još nisi čuo najbolji deo.“

„Ma je li...?“

„Senjora Linares je došla kod mene u najvećoj tajnosti, posle uobičajenog radnog vremena. Kako bi se pobrinula da je ne prati niko iz konzulata, u centar je došla linijom Uzdigute njujorške železnice koja ide duž Treće avenije. Kada je sišla iz voza u Devetoj ulici, krenula je peronom ka stepenicama što vode dole na ulicu – i slučajno letimice pogledala u poslednji vagon voza.“

Gospođica Hauard je načas zastala, zbog čega se gospodin Mur pomalo uznemirio. „Saro, možeš da izbaciš sve te dramske pauze. One mi neće poboljšati raspoloženje. Šta je videla?“

„Videla je svoje dete, Džone.“

Gospodin Mur je iskrivio lice. „Hoćeš da kažeš učinilo joj se da je videla svoje dete – puste želje, tako nešto.“

„Ne, Džone. *Svoje dete*. U naručju neke žene.“ Gospođica Hauard je dozvolila sebi još jednu nasmešenu pauzu. „Neke bele Amerikanke.“

Gospodin Mur je vario tu informaciju sa svojevršnim namučnim ali zaintrigiranim stenjanjem: novinar je odnosio prevagu nad razvratnikom. Okrenuo se prema meni, naizgled još ne preterano zadovoljniji, ali očito pomiren sa sudbinom. „Stivi – kako bi se iskupio za ovaj upad, hoćeš li mi pomoći da nađem odeću? Zatim ćemo otići u broj osamsto osam, ako bog da, i otkriti o čemu je ovde reč. Ali života mi, Saro, imala derindžer ili nemala, ako je ovaj slučaj sprdnja, zažalićeš što si me ikada upoznala!“

„Odavno sam ja zažalila zbog toga“, odvratila je gospođica Hauard kroz smeh, kojem smo se pridružili i Sajrus i ja. „Hajde, Stivi. Da vidimo možemo li da umijemo našeg rastrojenog prijatelja ovde prisutnog. Moramo da požurimo.“